

Лариса НАЛИВАЙКО

проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Діана ПОГОСЯН

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МЕДІАТОРА

Українське суспільство сповнене чималою кількістю конфліктів на різних рівнях та в різних сферах, що зумовлює необхідність пошуку дієвих способів їх розв'язання. Сфера юриспруденції не є винятком у даному випадку, де останнім часом значна увага приділяється вирішенню правових конфліктів за допомогою нових, альтернативних способів, зокрема медіації.

Медіація – це структурована добровільна та конфіденційна процедура позасудового врегулювання спору, в якій медіатор (посередник) допомагає сторонам у розумінні їхніх інтересів та пошуку ефективних шляхів для досягнення взаємоприйняттого рішення [1]. Сторонами у цьому процесі є фізичні або юридичні особи, які уклали договір з медіатором задля вирішення певного конфлікту.

Медіація, як ми бачимо, проводиться безпосередньо медіатором, який, зокрема, повинен дотримуватись певних принципів досудового врегулювання спору, важливе місце серед яких займає принцип нейтральності. Медіатор може брати участь у процедурах, де він займає нейтральну позицію. Тобто він зобов'язаний: не надавати перевагу жодній стороні конфлікту; забезпечувати рівність сторін; не давати оціночних суджень і висловлювань будь-якої зі сторін; не нав'язувати власну думку сторонам конфлікту.

Нейтральність позиції медіатора сприяє гарній взаємодії при проведенні процедури медіації, через те що сторони більше схильні до активного обговорення своєї проблеми за участю третьої особи.

На думку Р. Гордієнка, концепція безсторонності медіатора є центральною у процесі медіації. Безсторонність означає свободу від фаворитизму та неупередженість. Медіатор не приймає подарунки, послуги чи інші блага, отримання яких може викликати сумніви щодо вищезазначених якостей [2].

У процесі своєї підготовки успішному медіатору необхідно засвоїти певні навички, що стануть у нагоді під час побудови медіаційного процесу. Діана Проценко, викладач Школи медіації, у своїх дослідженнях наголошує на обов'язковості засвоєння медіатором таких знань: принципи, цілі, правова основа, фази процесу медіації, її ознаки та структура, специфіка різних видів; поведінка й етика медіатора; техніки ведення переговорів [3, с. 46].

Варто звернути увагу на те, що, окрім отриманих навиків, медіатора як висококваліфікованого спеціаліста характеризують: правова культура, вміння слухати та ставити чіткі запитання, здатність до критичного мислення й аналізу отриманої інформації, трансформація негативних емоцій сторін у чітко виражені й позитивні позиції. Він має бути компетентним, регулярно поглиблювати та удосконалювати свої знання, підвищувати кваліфікацію.

Основне завдання медіатора – домогтися зміни початкових поглядів сторін. Сторони вступають у суперечку з фіксованими, здавалося б незмінними позиціями та сприйняттям ситуації: стосовно іншої сторони, наприклад, що лише їхні дії є причиною конфлікту; так і щодо себе, що саме ви є жертвою несправедливості; чи самого спору, що у цій ситуації потрібна ескалація спору.

Оскільки медіатор не наділений правом і повноваженнями приймати будь-які

рішення, нічого не буде вирішено, поки обидві сторони не прийдуть до консенсусу. Усвідомлення того, що варіанти рішень не можуть бути нав'язані медіатором, значно зменшує напруження та ймовірність того, що будь-яка із сторін конфлікту буде відстоювати лише займану позицію.

Отже, медіатор за будь-яких делікатних, складних, напружених ситуацій під час переговорів з учасниками повинен незмінно зберігати тверезість розуму, розсудливість, проявляти винахідливість, володіти здатністю переконувати, тобто він має бути висококваліфікованим фахівцем у галузі медіації.

Також медіатор бере на себе технічні питання, а саме організовує проведення медіації: готує приміщення для переговорів, забезпечує все необхідне для ефективної роботи (канцелярське приладдя, фліпчарти, питна вода тощо), допомагає сторонам визначити і надалі дотримуватися регламенту, забезпечує коректність спілкування між сторонами.

Доцільним також є звернутись до проекту закону України «Про медіацію». Відповідно до ст. 9 медіатором може бути фізична особа, яка пройшла базову підготовку медіатора в Україні або за кордоном, що має включати не менше 90 годин навчання, зокрема не менше 45 годин навчання практичним навичкам. Окрім того, медіатором не може бути особа, яка має судимість, або цивільна дієздатність якої обмежена [4]. Отже, як ми бачимо, не передбачено, з якого віку особа може стати медіатором, а також вимоги до освітнього рівня. Тобто, по суті, медіатором може стати хто завгодно. На нашу думку, законопроект потребує більш детального врегулювання деяких питань та вимагає доповнень.

Отже, незважаючи на відсутність чинного закону, медіація в нашій країні часто використовується як спосіб примирення потерпілого та правопорушника, для захисту прав споживачів, вирішення трудових та сімейних спорів. Показником ефективності медіації в Україні є саме виконання сторонами домовленостей, які були досягнуті у процесі медіації. Медіація завжди є добровільною. Якщо сторони зійшлися на тому, щоб урегулювати спір, застосовуючи медіацію, то це свідчить про готовність виконати досягнуті ними домовленості у будь-якому випадку. Ділова репутація та рівень професіоналізму є найсуттєвішими характеристиками медіатора, що варто цінувати, незважаючи на відсутність законодавчого регулювання, адже це – найголовніший стримувальний чинник відповідальності професіонала. Медіація в Україні насправді є реальною, практично існуючою справою, яку потрібно розвивати, вдосконалювати та обов'язково закріпити на рівні законодавства

1. Можайкіна О. С. Поняття та зміст основних принципів медіації в цивільно правових відносинах. *Актуальні проблеми сучасної юриспруденції*. 2017. № 5. с. 55.

2. Гордієнко Р. Л. Медіація та її роль у консалтинговій діяльності в сфері охорони здоров'я. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 202-205.

3. О медиации, или как быстроразрешить конфликт без обращения в суд / за ред. Т. Еременко. К. 2010. С. 46.

4. Про медіацію: проєкт закону України від 19.05.2020 р. № 3504. *Відомості Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.